

T É M A: PASEKÁŘSKÁ STEZKA

ORGANIZAČNÍ ÚDAJE:

Místo exkurze:

- Pasekářská stezka, Jaroslavice
- Začátek a konec exkurze – zastávka MHD Školní

Náklady:

- cena za dopravu cca. 24,-/osoba

Kontakty:

- telefon vedoucí exkurze: 00420/577 007 435
- e-mail vedoucí exkurze: houskova@gjszlin.cz

Časová náročnost:

- domácí příprava – 1 hodina
- exkurze – 5 hodin
- pracovní listy po exkurzi – 2 hodiny

Dopravní spojení:

- MHD Zlín – autobus číslo 31, zastávka Školní

Obrázek 1: Začátek Pasekářské stezky

Obrázek 2: Přírodní park [01]

TEORIE:

Naučná stezka vede územím přírodního parku Želechovické paseky. Park Želechovické paseky je tvořen především harmonickým uspořádáním přírodních a civilizačních krajinných prvků podle principů pasekářského způsobu hospodaření a využívání krajiny. Byl vyhlášen 17. 12. 2001 na ploše 1048 ha. Přírodní park Želechovické paseky se nachází na jihovýchodě správního území statutárního města Zlína, na částech katastrálních území Kudlov, Jaroslavice a Želechovice nad Dřevnicí.

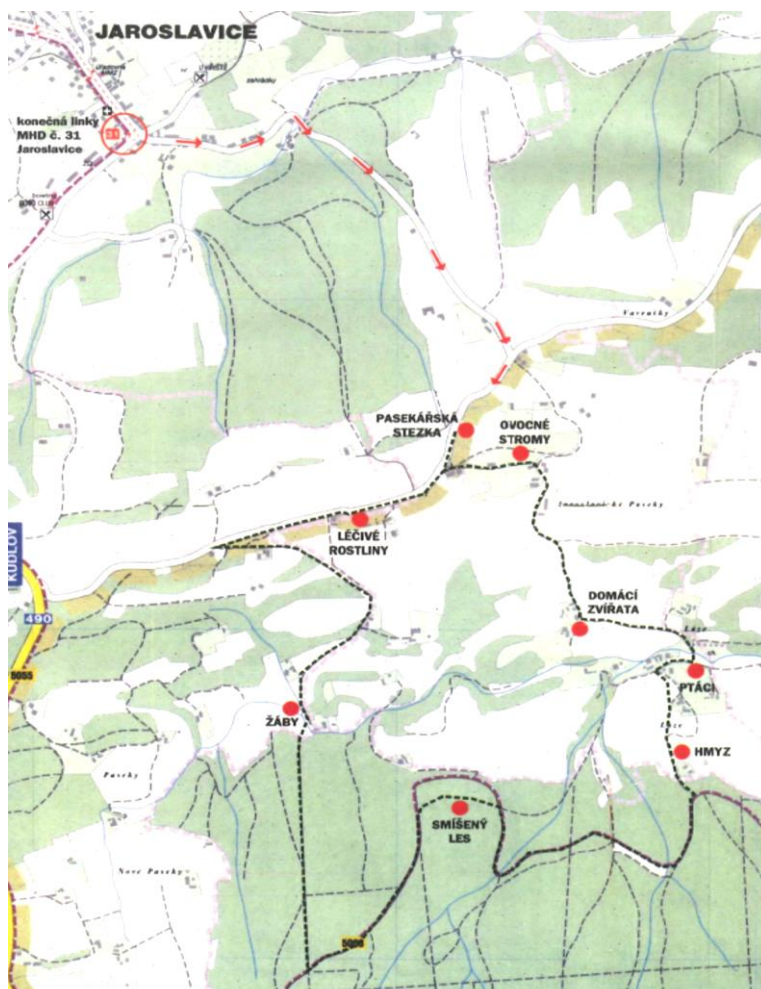
Krajinný ráz přírodního parku je výsledkem přírodního, kulturního a historického vývoje území. Převládá pasekářský typ osídlení. Na území přírodního parku se nachází řada vzácných a ohrožených druhů rostlin jako např. prvosenka vyšší, lýkovec jedovatý, lilie zlatohlávek, modřenec chocholatý, okrotice bílá a dlouholistá a další.

Park je významný z hlediska druhového bohatství ptactva. Je zde silná populace ťuhýka obecného, ale vyskytují se i vzácnější druhy jako například žluva hajní, pěnice vlašská, čáp černý nebo včelojed lesní.

PODKLADY:

DOMÁCÍ PŘÍPRAVA

Stezku tvoří 6,5 km okruh, na kterém je sedm zastavení, na kterých se lidé mohou dozvědět základní informace o lese, léčivých rostlinách, obojživelnících, domácích zvířatech, sadařství, ptácích a hmyzu. Dřevěné tabule vyřezal řezbář Zdeněk Škvára z Luhačovic a krátké poetické texty mají přivést k zamyšlení nad krajinou.

Obrázek 3: Mapa pasekářské stezky[01]

KRAJINA A ARCHITEKTURA

Území, po kterém prochází naučná pasekářská stezka, je charakterizováno mozaikou zalesněných a bezlesých ploch s osídlením pasekářského typu. Pasekářství se začalo rozvíjet zejména v 17. a 18. století. Jeho důvodem bylo přelidnění vesnic v údolích. Stavby domů jsou většinou přízemní, se sedlovými střechami.

Půdorys stavení je nejčastěji podlouhlého tvaru, často je zalomený do tvaru písmene „L“. Typickými stavebními materiály jsou cihelné zdivo, dřevo a kámen. Střechy jsou pokryty pálenými taškami ale i břidlicí. U domů je často vzrostlý strom (lípa nebo ořech) a dále ovocné stromy.

OVOCNÉ STROMY

Po trase pasekářské stezky je velké množství ovocných stromů. Ty bývaly součástí sadů u všech stavení a ovocné sady navazovaly na pole a plynule přecházely v les.

Ovocné stromy byly vysazovány při významných životních událostech (dostavení stromu, narození dítěte). Často to byly ořešáky. Takto vysazené stromy připomínaly rodinnou událost a dávaly potřebný stín i užitek.

Ve starých sadech přírodního parku můžeme najít zajímavé staré odrůdy ovocných stromů. Jsou např. Bernské růžové, Coxova reneta, Jadernička moravská, Kožená reneta podzimní a zimní. Na mezích můžeme na podzim sbírat červená panenská jablíčka.

Panenské jablíčka mají příjemnou vůni a vydrží až do ledna, oblíbené byly na vánočním stromku. Kožuchy jsou jabloně odrůdy Reneta. Dozrávají v listopadu a vydrží až do dubna. Používají se na moštování nebo sušení.

Jaderničky jsou velmi mrazuodolná a plodná odrůda jabloní. Mají vynikající příjemnou nakyslou chuť. Rostou poměrně vzácně ve vyšších polohách v sadech ojediněle v zahradách.

Obrázek 4: Coxova reneta [02]

Obrázek 9: Babočka osiková

Z peckovic jsou zde pěstovány hlavně třešně, švestky, durancie i špendlíky. Durancie jsou slivoně s velkými kulatými plody s vysokou cukernatostí, malou červivostí.

Obrázek 6: Růže šípková

Durancie se sušily na křížaly a dodnes se používají na výrobu ceněné pálenky a povidel. Špendlíky jsou rané slivoně dozrávající už v červenci, jejich oplodí je lehce oddělitelné o pecky. V současnosti rostou již vzácně v zahradách či na mezích.

LÉČIVÉ ROSTLINY

Na území přírodního parku a tedy i na pasekářské stezce se můžeme od jara do

podzimu setkat s velkým množstvím léčivých bylin i dřevin. Můžeme sbírat květ podbělu lékařského, nať plicníku lékařského. Velmi hojný je výskyt pampelišky lékařské. Listy jahodníku, maliníku a ostružníku jsou součástí chutných bylinných čajů. Květ lípy a bezu černého využijeme při léčbě horečnatých onemocnění. O dobrou náladu se nám postará nejen pěkná příroda, ale i dobromysl obecná. Nať řebříčku obecného pomáhá při žaludečních potížích, průjmu a nechutenství. V létě na mezích kvete řepík lékařský, kontryhel obecný, jeho listy, uleví při bolestivé menstruaci. A na podzim můžeme sbírat plody růže šípkové, které mají vysoký obsah vitamínu C.

Obrázek 7: Brhlík lesní[06]

PTÁCI

Ptáci mají v ekosystémech nezastupitelné místo. Udržují rovnováhu v přírodě: hmyzožraví ptáci v hnízdním období spořádají velké množství hmyzu, plodožraví napomáhají šíření semen rostlin a dravci významně snižují počet hlodavců. Krajina přírodního parku, kde se paseky a lesy střídají s loukami, poli a staveními, nabízí možnost hnízdišť pro mnoho ptačích druhů. Nejvíce jich můžeme vidět a poslouchat v době hnízdění.

Jsou např. tyto druhy: bažant obecný, brhlík lesní, budníček, čáp černý, červenka obecná, datel černý, dlask tlustozobý, drozd zpěvný a brávník, hrdlička divoká a zahradní, jiříčka obecná, kachna divoká, konipas bílý a divoký, kos černý, krkavec velký, křepelka polní, kukačka obecná, pěnice černohlavá, pokřovní a vlašská, pěnkava obecná, puštík obecný, rehek zahradní a obecný, skřivan polní, stehlík obecný, strakapoud velký, několik druhů sýkor, špaček obecný, vlaštovka obecná,

vrabec domácí, zvonek zelený, žluna zelená, žluva hajní a další.

HMYZ A BEZOBRATLÍ ŽIVOČICHOVÉ

Patří sem několik velmi odlišných skupin, jsou např. měkkýši, koryši, pavoukovci a zejména hmyz. Tento svět nám zůstává většinou utajen. Nejnápadnější jsou určitě motýli. Od druhé poloviny devadesátých je zaznamenáván velký úbytek motýlích populací. Příčinou tohoto úbytku je změna hospodaření v krajině, ale i znečištění životního prostředí.

V přírodním parku se může setkat s babočkami, dále s řadou bělásků, hnědásků, okáčů, modrásků, z nichž významný je evropsky chráněný modrásek bahenní. Jsou zde i zástupci otakárků: ovocný a fenyklový, dále batolec duhový a babočka osiková. Večer můžeme pozorovat lišaje a výjimečně i martináče.

Obrázek 5: Prvosienka vyšší[03]

Obrázek 8: Otakárek ovocný[05]

Z brouků tu žijí zlatohlávek zlatý, střevlík fialový, roháč obecný. Pokud budeme mít štěstí, můžeme zahlédnout i zástupce rodu majek.

Ve vodním prostředí potoků žijí chrostíci, blešivci, ploštěnky, ale i rak říční.

LES

Na území, kterých prochází naučná stezka, se nachází především smíšené lesy s velkým zastoupením modřínu opadavého a smrku ztepilého. Je zde také buk lesní a habr obecný. Místní lesy jsou hnízdištěm káně obecné, čápa černého, jestřába lesního, krahujce obecného, puštíka obecného, či datla černého.

V lesích bývá často poměrně bohaté druhové zastoupení bylinného i keřového patra. V podrostu je sasanka hajní, hrachor lecha jarní. V jarních měsících zde kvetou lýkovec jedovatý, jaterník podléška nebo prvosenska vyšší. Pokud máme štěstí, můžeme později pozorovat okrotici bílou. Ta roste na okraji lesů. Poměrně častý je i hlístník hnízdák, naše nezelená orchidej, kterou můžeme pozorovat v listnatých lesích, stejně jako vemeník dvoulistý. A pokud budeme mít štěstí, tak v listnatých nebo smíšených lesích nás upoutá lilie zlatohlávek.

Obrázek 11: Uřovka hladká

Obrázek 10: Okrotice bílá [04]

OBOJŽIVELNÍCI A PLAZI

Obojživelníci žijí skrytě na vlhkých místech často nočním způsobem života. V lesích se na jaře můžeme setkat s mlokem skvrnitým. V rybníčcích můžeme vidět vejíčka pulce skokanů a ropuch. Plazi naopak vyhledávají teplá a suchá místa. V přírodním parku je doma užovka obojková a užovka hladká. Na kamení u cest se vyhřívá ještěrka obecná a v trávě je vidět slepýš křehký.

ÚKOL Č. 1:

Pozorně sledujte okolí obytných stavení na stezce a vypište druhy ovocných stromů, které rostou v jejich blízkosti. Uvedte i četnost výskytu.

VYPRACOVÁNÍ:

Obrázek 12: Mlok skvrnitý[07]

Obrázek 13: Zastavení ovocné stromy

ÚKOL Č. 2:

Po celou dobu pobytu na naučné stezce sledujte výskyt ptactva a pozorování zaznamenejte.

VYPRACOVÁNÍ:

Ptačí rod (případně druh)	Činnost, kterou ptáci vykonávali	Místo, kde se pohybovali

ÚKOL Č. 3:

Po celou dobu pobytu na stezce sledujte výskyt bezobratlých a svá pozorování запиšte.

VYPRACOVÁNÍ:

ÚKOL Č. 4:

Popište druhovou skladbu smíšeného lesa u zastavení „Smíšený les“

VYPRACOVÁNÍ:

Mechové patro	Bylinné patro	Keřové patro	Listnaté stromy	Jehličnany

ÚKOL Č. 5:

Vypište léčivé rostliny, které jste viděli a uveďte i jejich použití.

VYPRACOVÁNÍ:

Léčivá rostlina	Místo výskytu	Využití v léčitelství

SEZNAM ZDROJŮ:

- [01] GIRGELEK; PAVELČÍK; RICHTÁROVÁ, ŠNAJDARA, DAVIDOV. *Průvodce přírodním parkem Želechovické paseky a pasekářskou stezkou*. Zlín: Magistrát města Zlána, 2007
- [02] ROTHER, Andreas. <http://cs.wikipedia.org> [online]. [cit. 4.6.2013]. Dostupný na WWW: http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Cox_orange_renette2.JPG
- [03] PICHARD, Olivier. <http://cs.wikipedia.org> [online]. [cit. 4.6.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Primula_elatior_foret-domaniale-koeur-la-grande_55_07042007_2.jpg?uselang=cs
- [04] PICHARD, Olivier. <http://cs.wikipedia.org> [online]. [cit. 4.6.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cephalanthera_damasonium_catena-rangeval_55_170602_8.JPG?uselang=cs
- [05] KNAB, Tobias. <http://cs.wikipedia.org> [online]. [cit. 4.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Iphiclidea_podalirius1.jpg
- [06] KUŽNIAR, Paweł. <http://cs.wikipedia.org> [online]. [cit. 4.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Sitta_europaea_wildlife_2_1.jpg
- [07] LINNENBACH, Michael. <http://commons.wikimedia.org> [online]. [cit. 4.6.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Feuersalamander_portrait.jpg?uselang=cs

METODICKÝ LIST

Název školy	Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Zlín
Autor	RNDr. Ilona Houšková
Vzdělávací oblast	Člověk a příroda
Vzdělávací obor	Biologie
Tematický okruh	Botanika a zoologie
Druh učebního materiálu	Přírodovědná aktivita – žák
Cílová skupina	Žák, 14 – 16 let
Anotace	Pracovní list určen na přírodovědnou aktivitu žákům, náplň: vyšší rostliny, bezobratlí a obratlovci, ekologie